

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію КИРИЧЕНКА Андрія Володимировича “Психологічна готовність військовослужбовців Десантно-штурмових військ Збройних Сил України до діяльності у бойових умовах”, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 “Психологія” у галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”

Тема дисертаційної роботи Кириченка Андрія Володимировича є актуальною й зумовлена потребою розроблення адекватних, науково обґрунтованих психологічних підходів, які дають змогу ефективно вивчати психологічну готовність військовослужбовців Десантно-штурмових військ Збройних Сил України до діяльності у бойових умовах.

Професійна діяльність військовослужбовців Десантно-штурмових військ Збройних Сил України багатокомпонентна за структурою, на цей час триває в умовах війни і пов'язана з впливом комплексних стресорних чинників, які призводять до перевантаження, швидкого фізіологічного та психічного виснаження, що підтверджує необхідність вивчення індивідуальних властивостей воїнів-десантників як представників професії із високим емоційним навантаженням.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що тема запропонованого дослідження актуальна для теоретичних та практичних запитів психології і відповідає завданням сучасного суспільства, науки та практики.

Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження Кириченка Андрія Володимировича є логічно узгодженими. Вибір застосованих методів і методик дослідження забезпечує досягнення мети й реалізацію поставлених завдань. Дисертаційне дослідження вирізняється достатнім рівнем теоретичного аналізу, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до вирішення наукових проблем.

У першому розділі дисертації “Теоретико-методологічні аспекти психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах” наведено системний аналіз сформованих до цього часу наукових теоретичних поглядів та зібраних емпіричних фактів з проблеми психологічної готовності особистості до діяльності загалом, у тому числі психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах. Наслідком теоретичного дослідження порушеної проблеми стало встановлення компонентного складу психологічних чинників готовності до професійної діяльності, які конкретизовані у властивостях особистості, особливостях професійної діяльності та чинниках середовища. Визначено, що у структурі психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах наявні чотири взаємопов’язані компоненти: мотиваційний, пізнавально-орієнтаційний, операційний, емоційно-вольовий. З’ясовано, що особливостями психологічної готовності воїнів-десантників є їхня особиста психологічна здатність забезпечувати успішність виконання поставлених завдань.

У другому розділі “Організація роботи та обґрунтування методів дослідження” дисертант вдало обрав сукупність взаємопов’язаних дослідних методик, що повною мірою відповідають предмету й об’єкту дослідження. Автор дисертації на підставі теоретичного аналізу та сформованої моделі дослідження визначає програму емпіричної частини роботи, викладає організаційні засади та процедуру дослідження, описує методичний інструментарій і контингент досліджуваних осіб. Успішно дібраний комплекс дослідних методів та діагностичного інструментарію дав змогу Кириченку Андрію Володимировичу успішно провести експериментальне дослідження.

Третій розділ роботи “Емпіричне дослідження особливостей розвитку психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах” є найбільш вагомим як за обсягом, так і за суттю. Розділ присвячено кількісному та якісному аналізу отриманих емпіричних результатів експериментального дослідження й апробації програми розвитку

психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах.

Цікавою, на наш погляд, є авторська методика оцінювання рівня психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до виконання завдань за призначенням, метою якої є визначення індивідуального та колективного рівнів сформованості психологічної готовності воїнів-десантників до бойової діяльності.

Матеріал цього розділу надзвичайно цікавий як з теоретичної, так і з практичної точок зору, адже дає змогу підтвердити припущення, що стан психологічної готовності допомагає військовослужбовцям успішно виконувати свої функціональні обов'язки, використовувати знання, здобутий бойовий досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль та перебудовувати свою діяльність у разі появи непередбачених перешкод, із найменшими психологічними втратами підніматися над ситуацією і перетворювати свою діяльність в об'єкт практичної трансформації.

Отримані емпіричні дані дали змогу із системних позицій осмислити провідні психологічні закономірності означеного процесу та розробити програму тренінгу. На основі кількісного і якісного порівняльного аналізу результатів, отриманих у ході експерименту, автор стверджує, що розроблена програма тренінгу є ефективним засобом розвитку психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ до діяльності у бойових умовах.

Методологічне і теоретичне обґрунтування основних положень роботи забезпечили достовірність результатів досліджень та основних висновків, які базуються на достатній репрезентативній вибірці учасників експерименту, відповідній математичній обробці даних. Отримані автором дані є достатньо інформативними, об'єктивними та новими, базуються на логічно обґрунтованих завданнях і методах дослідження. Результати роботи апробовано на достатньому рівні – у ході міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних зібрань.

Структурно дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (243 найменувань, із них 15 – іноземними мовами). Загальний обсяг дисертації становить 281 сторінку, із них основного тексту – 181 сторінка.

Загальні висновки є логічними. У них в узагальненому вигляді наведено основні здобутки дисертанта, відображено зміст роботи і висвітлено головні результати дисертаційного дослідження.

Водночас при загальному позитивному враженні від дисертаційного дослідження Кириченка Андрія Володимировича вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження, побажання та рекомендації.

1. В роботі розглянуто наукові підходи вітчизняних та зарубіжних учених до визначення психологічного змісту феномену “психологічна готовність”. З тексту дисертації не зрозуміло, якого саме підходу дотримується автор.

2. Теоретична частина роботи потребує дещо ширшого аналізу зарубіжного досвіду вивчення психологічної готовності особистості до діяльності загалом, у тому числі психологічної готовності військовослужбовців.

3. Окремі положення роботи з досліджуваної проблематики створюють передумови для полеміки. На наш погляд, доречно було б конкретизувати поняття “бойові умови” і пояснити особливості діяльності військовослужбовців у цих умовах.

Втім, цілком очевидно, що перераховані зауваження не є істотними для оцінювання здобутків розглянутої дисертації і швидше стали наслідком підвищеного інтересу, який викликано предметом дисертаційного дослідження та науковими напрацюваннями його автора.

Висновок. Дисертаційна робота Кириченка Андрія Володимировича на тему: “Психологічна готовність військовослужбовців Десантно-штурмових військ Збройних Сил України до діяльності у бойових умовах” є завершеною науковою працею, в якій висвітлено нові науково обґрунтовані результати, що сприяють вирішенню важливого для Збройних Сил України науково-практичного завдання. Наукова праця відповідає вимогам Постанови Кабінету

Міністрів України “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її автор Кириченко Андрій Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 “Психологія” у галузі знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”.

Рецензент:

Начальник кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил) гуманітарного інституту Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, кандидат психологічних наук

полковник

Олександр КОВАЛЬЧУК

« » березня 2023 року